

MARIN TADIN

**(Kaštel Kambelovac, 13. listopada 1914.
– Pariz , 30. lipnja 2010.)**

Prof. dr. Marin Tadin, svećenik, hrvatski i francuski znanstvenik, preminuo je u Parizu 30. lipnja 2010. godine u 96. godini života.

Marin Tadin rodio se u Kaštel Kambelovcu 13. listopada 1914. godine u obitelji s devetoro djece. Osnovnu je školu pohađao u Kaštel Kambelovcu, a gimnaziju i bogosloviju završio je u Splitu. Za svećenika je zaređen 11. srpnja 1937. godine u Crkvi Gospe od Škrpjela u Bokokotorskoj zaljevu. Nastavio je studirati u Rimu, na Gregoriani, gdje je stekao doktorat teologije. Nakon Drugoga svjetskoga rata napustio je Jugoslaviju te živio neko vrijeme u Italiji (Rim, Firenca, Siena), a početkom 1947. godine došao je u Francusku i nastanio se u Parizu. Na Katoličkome je sveučilištu u Parizu (Université Catholique de Paris, Faculté de Théologie) 1958. godine po drugi put doktorirao – ovoga puta iz povijesnih znanosti s temom iz hrvatske crkvene povijesti: *L'origine et l'organisation du premier évêché croate. Étude historique*. Postao je profesor na Katoličkom institutu u Parizu (Institut Catholique de Paris) gdje je predavao bizantsku i osmansku povijest. Mnogo je pomagao i pastoralno radio i u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Parizu. Svaki dan, sve do posljednjih mjeseci života, odlazio je u parišku Nacionalnu knjižnicu, najprije u staru Bibliothèque Nationale u Rue de Richelieu u povijesnome centru grada, a potom i u novosagrađenu i djelomice preseljenu Biblioteku u istočnome Parizu (Bibliothèque Nationale de France): u golemom je bogatstvu rukopisa i ostaloj knjižničkoj građi crpio i skupljao izvore i podatke za svoje znanstvene studije. Često se vraćao i u

Italiju, gdje je surađivao s talijanskim znanstvenicima i radio u talijanskim knjižnicama, a boravio je i u mnogim drugim europskim zemljama, najčešće sudjelujući u radu znanstvenih kongresa i simpozija. Ljeti je redovito odlazio svojim prijateljima u Provansu koju je, uz Italiju, najviše volio. Preminuo je u svojem pariškom stanu, a pokopan je na pariškom groblju Montparnasse u mauzoleju pariških svećenika «Dvanaest apostola».

Marin Tadin je kao znanstvenik imao vrlo široke interese. Ipak, ponajprije ga možemo smatrati bizantologom i ćirilometodskim znanstvenikom, te glagoljašem i proučavateljem hrvatske književne i kulturne povijesti. Kao bizantolog pisao je o raznim temama, te u istraživanjima surađivao s najvećim bizantolozima svojega vremena – s Ivanom Dujčevom i Vladimirom Vavřínekom – ali i s grčkim, napose solunskim bizantolozima i ćirilometodskim znanstvenicima. Kao ćirilometodskoga znanstvenika zanimale su ga mnoge teme iz ćirilometodske povijesti (*Les ordinations romaines des premiers disciples slaves et la date de la consécration épiscopale de Méthode, frère de Constantin/Cyrille*, München 1960. i dr.), osobito ćirilometodski izvori i mogući susreti Hrvata s ćirilometodskom misijom, te dodiri Hrvata s drugim slavenskim narodima i njihovim kulturama u stoljećima nakon moravske misije, ponajprije hrvatski dodiri s češkom književnom tradicijom (legende o sv. Václavu).

Za nas su, uz ćirilometodske teme, najznačajniji radovi Marina Tadina o glagoljskome pismu i hrvatskim glagoljskim spomenicima. Pišući o podrijetlu glagoljice i njezinoj iznimnoj raširenosti u najzapadnijim dijelovima hrvatske zemlje, Tadin se u nekoliko svojih radova priklonio zapadnoj teoriji o podrijetlu glagoljice (M. Hocij, W. Lettenbauer, M. Japundžić), a ne najraširenijoj teoriji o Konstantinu-Ćirililu kao njezinu autoru. Bio je i zagovornik teze o predćirilometodskim slavenskim prijevodima u razdoblju od 7. do 9. stoljeća, koji su mogli nicati za potrebe misioniranja i kristijanizacije ponajprije među istarskim i dalmatinskim Hrvatima (*La glagolite [«glagoljica»] en Istrie, Croatie et Dalmatie depuis ses débuts jusqu'à son approbation, limitée et bien définie, par le Saint-Siège [1248 et 1252]*, Solun 1966. i dr.). Iznimno značenje imaju autorovi opisi hrvatskih glagoljskih kodeksa koji se danas nalaze izvan Hrvatske. Najznačajnijim smatram njegov susret s jednim do tada u znanosti nepoznatim hrvatskim glagoljskim kodeksom iz 14. stoljeća. Rukopis je 1951. godine kupila pariška Nacionalna biblioteka, a Tadina je na glagoljski kodeks upozorio njegov prijatelj francuski slavist André

Vaillant, pa ga je Marin Tadin prvi pročitao, proučio i detaljno opisao 1954. godine (*Recueil glagolitique croate de 1375*, *Revue des études slaves*, t. 31, fasc. 1-4, Paris 1954, str. 21-32). Pergamentni hrvatskoglagojski kodeks od 296 folija (Paris, Bibliothèque Nationale, sign. *Code Slave 73*), datiran 1375. godinom, spada među rijetke hrvatske glagoljske kodekse sačuvane iz 14. stoljeća. Sadržava liturgijske i biblijske tekstove: dijelove misala i evanđeoske tekstove, brevijarske oficije, psaltir, molitve i himne, te ritualne tekstove, ali i značajne književne tekstove: apokrifnu *Legendu o 12 petaka*, apokrifnu *Epistolu o štovanju nedjelje*, te iznimno dragocjenu *Legendu* ili *Pasiju sv. Margarite*. Kodeks pripada ličko-krbavskom krugu hrvatskih glagoljaša u 14. i 15. stoljeću, značajnu i po posredničkoj ulozi u prenošenju glagoljskih tekstova iz obalnih središta (Zadar, Nin) prema sjevernijim krajevima (Pokuplje, Kvarner, Istra). Kodeks koji je kasnije u hrvatskoj znanosti nazvan *Borislavićevim zbornikom* prema njegovu glavnomu pisaru, predstavlja prijelazan oblik glagoljskoga zbornika – u kojemu se tematsko-sadržajni sastav hrvatskoga liturgijskoga repertorija najstarijega razdoblja postupno proširuje neliturgijskim književnim tekstovima, koji će postati glavni sadržaji kasnijih hrvatskih glagoljskih zbornika. M. Tadin je, nadalje – nakon prvih spomena (Uspenski, Morfill, Jagić, Milčetić, Štefanić) te prvih opisa Josefa Vajsa – opisao pet hrvatskoglagojskih kodeksa iz 14. i 15. stoljeća, koji se danas nalaze u oxfordskoj Bodleian Library, kamo su dospjeli 1817. godine s glasovitom venecijanskom Canonicijevom zbirkom rukopisnih kodeksa. To su oxfordski kodeksi *MS. Canon. lit. 172*, *MS. Canon. lit. 349* i *MS. Canon. lit. 373* koji sadrže liturgijske, uglavnom misalske tekstove, te znatno zanimljiviji zbornički kodeksi neliturgijskoga sadržaja *MS. Canon. lit. 412* i *MS. Canon. lit. 414*. Osobito je značajan zbornik *MS. Canon. lit. 414* koji sadrži razno književno štivo u kojemu su najdragocjeniji apokrifni i hagiografski tekstovi (*Glagolitic Manuscripts in the Bodleian Library*, Oxford, Oxford Slavonic Papers, vol. IV, Oxford 1953, str. 151–158 [161]; vol. V, Oxford 1954, str. 133-144 [146]). Nakon ovih Tadinovih opisa, pariški glagoljski kodeks iz 1375. godine i hrvatskoglagojski kodeksi oxfordske Bodleiane započeli su se proučavati i u hrvatskoj medievistici. M. Tadin je opisao i hrvatskoglagojski *Korizmenjak* koji se danas čuva u gradu Portu u Portugalu (Bibliotheca Pública Municipal do Porto, sign. *Ms 639-14-3-12*). *Korizmenjak* je ispisan na pergameni u 15. stoljeću, a drži se da bi mogao biti prijevod korizmenih propovijedi franjevačkoga sveca Bernardina

Sijenskoga (*Un nouvel exemplaire du Carême attribué à saint Bernardin de Sienne*, Rim 1965.).

Marin Tadin bio je velik prijatelj Staroslavenskoga instituta. Premda se nikada nije vratio u hrvatsku domovinu, u Parizu ili na simpozijima i kongresima diljem Europe susretao je i upoznao hrvatske znanstvenike, a među njima i neke iz Staroslavenskoga instituta – dr. Mariju Agneziju Pantelić, dr. Biserku Grabar, dr. Josipa Bratulića, dr. Ivanku Petrović – i ta su ga poznanstva i prijateljstva blisko povezala sa Staroslavenskim institutom i s domovinom. Znanstvenicima iz Instituta, kada su boravili u Parizu, rado je pomagao u pariškim znanstvenim institucijama i u bibliotekama, ali i u običnim ljudskim potrebama. Kada sam kao posve mlada znanstvenica, stipendistica francuske vlade – u grčkim, latinskim i francuskim rukopisima tražila i skupljala izvore hrvatskim srednjovjekovnim književnim tekstovima za izradu svojega magistarskoga i doktorskoga rada – prof. Tadin me je prvi put, zajedno s bibliotekarom dr. Leom Košutom, uveo u parišku Nacionalnu biblioteku te mi je pomogao da se snađem u brojnim katalozima, kao i u dvoranama u kojima ću raditi. Nedjeljom me je, zajedno s još nekim hrvatskim i francuskim kolegama, pozivao na ručak u svoj lijep stan–biblioteku u Avenue Peterhof u centru Pariza. Među znanstvenicima koji su profesora M. Tadina okruživali bio je i veliki francuski slavist-paleoslavist André Vaillant kojega sam tako imala čast upoznati. I tako je bilo prilikom svih mojih boravaka u Parizu. Knjižnici Staroslavenskoga instituta slao je fotokopije hrvatskoglagoljskih rukopisa koji se čuvaju u Francuskoj ili drugdje u Europi; slao je knjige, članke, ili njihove kopije za koje bismo ga bili zamolili, ili bi sam bio prosudio da bi nam mogli biti potrebni. Da smo ih zasebice bilježili i pospremali, bila bi to jedna mala biblioteka. S radošću i s velikim zanimanjem primao je i čitao institutska izdanja, te pomno pratio rad pojedinih znanstvenika. Telefonom mi se javljao dum Marin, kako su ga prijatelji zvali, još nekoliko tjedana prije smrti, kako bi čuo novosti iz domovine, upitao za neku novu hrvatsku knjigu, upozorio me na neki novi francuski naslov iz zapadnoeuropske književne medievistike, te je svaki put pozdravljao kolegicu dr. Anicu Nazor i druge članove Staroslavenskoga instituta.

Hvala prof. dr. Marinu Tadinu, hrvatskomu i francuskomu znanstveniku! Hvala mu što je svojim neumornim radom, premda daleko od Hrvatske, tako i toliko volio i obogatio svoju hrvatsku domovinu i hrvatsku znanost!

IVANKA PETROVIĆ